

Enigmística

Màrius Serra

MariusSerra@verbalia.com

Montagall i Maraguilla

En plena campanya del referèndum, un lapsusafortunat del periodista de Catalunya Ràdio Xavier Vilà ha posat en circulació una modalitat de joc de paraules amb molt de pedigrí. En plena al·locució d'un noticiari radiofònic, Vilà va fondre la locució "celebrar un referèndum" en un terme impactant i entenedor: *celebrèndum*. En ludolinguística aquest invent, premeditat o no, s'anomena *mot maleta* i és viu en moltes llengües. En anglès, un àpat a mig matí entre l'hora d'esmorzar i la de dinar s'anomena *brunch* (fusió de *breakfast* + *lunch*) i la boira contaminada que entela el cel de Los Angeles rep el nom de *smog* (de *smoke* + *fog*). En català, dir-ne *mots maleta* implica fer una adaptació literal del terme francès *mots valise* difós pel pensador Alain Finkielkraut en els seus llibres *Ralentir: mots-valises!* (1979) i *Petit dictionnaire illustré* (1981), però en realitat l'origen documentat d'aquesta tradició ludolinguística és més llunyà. Prové del gal·licisme anglès *portmanteau* (bagul amb doble compartiment que en francès s'escriu *portemanteau*) des que, a finals del segle XIX, Lewis Carroll el va posar en circulació per batejar alguns dels seus neologismes més celebrats. Al prefaci del poemari *The Hunting of the Snark* –en català *La caça del merma* (Pagès, 1999) en magnífica traducció d'Amadeu Viana– Carroll

Lewis Carroll va posar en circulació els 'portmanteau'. SP

Vilà va fondre la locució "celebrar un referèndum" en el terme 'celebrèndum'

exposa les seves teories sobre la gènesi d'aquests termes: "Agafeu, per exemple, els mots *fuming* (empipat) i *furious* (furiós). Decidiu-vos a dir totes dues paraules, però no fixeu quina pronunciareu primer. Ara obriu la boca i parleu. Si els vostres pensaments s'inclinen, encara que sigui una mica, per *fuming*, direu *fuming-furious*; si per contra s'inclinen lleument per *furious*, llavors direu *furious-fuming*. Però si teniu un dels dons menys co-

mun d'aquest món, que és una ment perfectament equilibrada, aleshores direu *frumious*".

No sé pas si el nostre país, ara mateix, respon gaire a aquest equilibri mental al qual al·ludia Carroll. L'única certesa que tenim és que a les portes del celebrèndum del 18 de juny pròxim, els mots maleta reapareixen amb força per definir el *signe des temps*. ¿Què és la famosa *sociovergència* sinó un *portmanteau* nascut amb l'afany de garantir la *governabilitat* (així, amb *hac* interpolada)? És clar que el mecanisme carrollià també és aplicable als noms propis. En aquest sentit, el pacte de la Moncloa per l'Estatut va generar un estrany *Maspatero* i els dubtes successoris del PSC remetien a una parella ben curiosa: *Montagall* i *Maraguilla*.

Poesia

Israel Clarà

D'aquestes hores tristes
La presència exacta de la rosa,
Editorial Omicrom

Dóna'm raó d'aquestes hores tristes,
quin déu m'obliga a recordar-te tant
que renuncio a exilis i ametistes
per la presència exacta d'un instant.

Sols un instant amb tu per abraçar-te
i dir-te amor i dur-te cos endins,
i requerir-te al món i retornar-te
per diamants de pluja cristal·lins.

Ressorgiràs de l'aigua com un prisma
que abocarà els colors dins l'abisme
d'on s'alçarà el teu arc de Sant Martí.

I amb els llençols sedosos de les closes
seràs present i exacte com les roses
que estaven condemnades a morir.

El poeta Israel Clarà. SP

Càpsula

Carles
Hac MorCant d'aus
inventades

Miquel Àngel Marín la seva pròpia música el fa reflexionar, i això li fa fer literatura. Fa poc vam sentir el seu clarinet al verger del Museu Marès, en el marc de la Setmana de Poesia de Barcelona, tot acompanyant versos de Patrícia Carles. I un melòman hi va comentar, elogiosament, que alguna de les coses escoltades no era pas exactament música, ni antimúsica, sinó més aviat el cant d'alguna de les aus inventades per Joan Peruchó. I la versió literària d'aquests sons de Marín, aviat la veurem publicada en un llibre seu diríeu que escrit amb el clarinet. Tothom qui l'ha llegit parla de frases allunyades d'allò que entenen com a música les orelles que només volen ser agombolades pel que ja coneixen. I en efecte, al llibre, titulat *Lo clarinet és l'aivada*, s'hi troben pensaments com ara aquests: la convenció rigiditza perquè prové d'una ordre; els instruments, momificats, formen part d'una galeria de museu: la institució violí, piano, clarinet; el pes del passat aclapara, esclafa; les intencions destrueixen la música; els legisladors de la castració són profetes d'una perfecció que assassina; hom no és pas l'amo dels sons que fa; o bé "Avui he acabat de veure la monstrositat de la partitura".

L'aparador

Sara Vancells

Rufaca de paraules
Antologia literària
de la Cerdanya
Manel Figuera (edició)
Pagès Editors
Lleida, 2006

Rufaca és la forma amb què es coneix en la parla cerdana la rufa o rufaga, tempesta de vent, de pluja o de neu que acostuma a baixar de la vall de Querol, provinent del vessant pirinenc atlàntic. El títol d'aquesta antologia vol donar imatge a la inacabable tempesta literària que ha generat la Cerdanya. Editat per Manel Figuera, aquest volum de gairebé 550 pàgines recull textos històrics, llegendes, poemes, viatges i excursions, narrativa breu, novel·la, teatre i estudis de més de 200 autors de la Cerdanya o estretament relacionats amb la comarca.

Viatge al centre
de la Terra
Jules Verne
Eumo Editorial
i Universitat de Barcelona
Vic / Barcelona, 2006

Les universitats de Vic i Barcelona han publicat dos números nous de *Català Fàcil*, una col·lecció de textos simplificats per als que aprenen la llengua. Els llibres, graduats en tres nivells, inclouen un CD amb la versió parlada per acostumar-se a la dicció catalana. Els dos números nous són el 7, amb *Viatge al centre de la Terra*, el clàssic de Verne, i el 8, que du la versió reduïda de *L'home invisible*, un altre clàssic, però en aquest cas de Herbert George Wells. Dos llibres de gènere fantàstic que volen fer més amè l'aprenentatge de la llengua.

Diccionario
abreviado Oxford
de las religiones
del mundo
John Bowker (compilador)
Paidós, Barcelona, 2006

John Bowker, compilador d'aquest diccionari –que, tot i ser abreujat, té 814 pàgines–, és una autoritat en l'estudi de les religions i professor al Gresham College de Londres. La versió anglesa és del 1997, i ara Paidós ens ofereix la versió catalana (amb traducció de Lucas Vernal, Isidro Arias, Miguel Portillo i Alicia Sánchez) d'aquest diccionari que inclou noms propis i conceptes, com ara *Misión de la luz divina*, *Oliver Reginald Tambo*, *Hesicasmo*, *Buda*, *Nazareno*, *Albert Schweitzer*, *Trinidad* i *Ludwig Wittgenstein*, entre molts i molts altres.